चौबिसे गाउँपालिकाको समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१

चौबिसे गाउँपालिका

२०८१

चौविसे गाउँपालिकाको समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१

गाउँ कार्यपालिकावाट स्वीकृत मितिः २०८१/०१/२८
प्रमाणिकरण मितिः२०८१/०१/३०

प्रस्तावना:

चौविसे गाउँपालिकाको जलाधार संरक्षण गरी माटोको उर्वरता वृद्वि तथा दिगो विकास प्रणाली मार्फत [illegible] प्राकृतिक श्रोतहरुको कुशलता पूर्वक प्रयोग गरेर यस गाउँपालिकाको स्थानीय [illegible] सम्पूर्ण जीवको जीवन गुणस्तर वनाउन वाञ्छनीय भएकाले चौविसे गाउँपालिकाको [illegible] तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन, २०८० को दफा ६६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी चौविसे गाउँ कार्यपालिकाले देहायको कार्यविधि जारी गरेको छ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भः (१) यस कार्यविधिको नाम "चौविसे गाउँपालिकाको समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१" रहेको छ।

(२) यो कार्यविधि स्थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन, २०८० को दफा [illegible] को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी चौविसे गाउँ कार्यपालिकाले निर्धारण गरेको यस कार्यविधिको अनुसूची-१ वमोजिमको चारकिल्ला भित्र रहेको समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र भरी-लागु हुनेछ।

(३) यो कार्यविधि चौविसे गाउँपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मिति देखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय र प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा, यस कार्यविधिमा:

(क) "ऐन" भन्नाले चौविसे गाउँपालिकाको स्थानीय वातावरण तथा प्राकृतिक स्रोत संरक्षण ऐन, २०८० सम्झनु पर्छ ।

(ख) "कार्यविधि" भन्नाले चौविसे गाउँपालिकाको जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन कार्यविधि, २०८१ लाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) "गाउँपालिका" भन्नाले चौविसे गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) "कार्यपालिका" भन्नाले चौविसे गाउँपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

चौविसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७३

अध्यक्ष

"विशेष क्षेत्र" भन्नाले ऐनको दफा ४ को उपदफा (१) को अधिनमा रही कार्यपालिकाले निर्धारण गरेको यस कार्यविधिको अनुसूची-१ अन्तर्गत उल्लिखित समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र सम्झनु पर्छ ।

"व्यवस्थापन परिषद" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा १० वमोजिम गठित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद सम्झनु पर्छ ।

"विधान" भन्नाले जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन परिषदको विधानलाई सम्झनु पर्छ ।

"कार्यकारिणी समिति" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा १६ वमोजिम गठित व्यवस्थापन परिषदको कार्यकारिणी समिति सम्झनु पर्छ ।

"जलाधार" वर्षा, हिउँ, असिना, शीत, तुसारो आदिलाई सेचन गरी एक साझा जल निकाय (सिमसार, खोला, नदी वा ताल) मा संकलन, भण्डारण तथा निकास गर्ने जमिनको क्षेत्रलाई सम्झनु पर्छ र सो शब्दले जलमार्ग तथा जलाशायलाई समेत जनाउनेछ ।

"जलाधार संरक्षण" भन्नाले पानीको आयतन र वहावलाई सामान्य स्थितिमा राख्ने वा पानीको वहावलाई धमिलो हुन नदिई स्वच्छता वनाई राख्ने कार्य सम्झनु पर्छ ।

"सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह" भन्नाले प्रचलित वन सम्वन्धी कानून अनुसार गठन भएको सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई सम्झनु पर्छ ।

"भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय" भन्नाले भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, धनकुटालाई सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र सम्वन्धमा

विशेष क्षेत्र सम्वन्धमा:

गाउँपालिका अन्तरगत वसोवास गर्ने स्थानीय समुदायहरुलाई सक्रिय रुपमा सहभागी गराई जलाधारको संरक्षण गर्ने उद्देश्यले यस कार्यविधिको अनुसुची-१ अन्तरगत तोकिएको चार किल्ला सिमाना भित्रको क्षेत्रलाई ऐनको दफा ४ को उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी कार्यपालिकाले समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्रको रुपमा निर्धारण गरेको छ ।

संरक्षक:

गाउँपालिका अध्यक्ष समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्रको संरक्षकको रुपमा रहनेछन ।

परिच्छेद-३

उद्देश्य तथा कर्तव्य

५. उद्देश्य: यस जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन गर्नुको मुख्य उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन्:

(क) जनताको लागि स्वच्छ र पर्याप्त खानेपानीको आपूर्ति र सुरक्षा गरी स्वास्थ्य सुधार गर्ने,
(ख) माटोको गुणस्तर सुधार र पुनर्स्थापना गरी उत्पादकत्व दर वृद्दि गर्ने;
(ग) जलाधारमा मानिस-जनावर-वनस्पति-जमिन वीचको पारिस्थितिक प्रणालीको दिगोपन सुनिश्चित गर्ने;
(घ) प्रवाहित पानीलाई उपयोगी प्रयोजनका लागि व्यवस्थापन र उपयोग गर्ने;
(ङ) जलाधार क्षेत्रमा मानव गतिविधिहरूको नकारात्मक प्रभावहरू पहिचान गरी त्यस्ता कार्य निषेध गर्ने
(च) जलस्रोत लगायत प्राकृतिक श्रोतहरूको एकै साथ पुनरुत्थान गरी जनसंख्याको आयमा सुधार गर्ने;
(छ) पहिरो, बाढी, भू-क्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको प्रभावलाई कम गर्ने;
(ज) जनसंख्याको लागि सरसफाइमा पहुँचको प्रावधान र सुरक्षा गर्ने;
(झ) वर्षाको पानीको हानिकारक वहाव र भू-क्षयकरण नियन्त्रण गरी माटो र पानीको संरक्षण गर्ने;
(ञ) जलाधारमा उत्पत्ति हुने जलस्रोतको संरक्षण र अभिवृद्धि गर्ने;
(ट) डाउनस्ट्रीम क्षेत्रहरूमा बाढीको प्रभावलाई रोकथाम गर्ने;
(ठ) वर्षाको पानी जमिनमा सोसाइ जमिनको पानीको रिचार्ज बढाउने;
(ड) कृषकहरूको आर्थिक सामाजिक स्थितिमा सुधार गर्ने;
(ढ) खेतीपातीको लागि सिँचाइ र वर्षाको पानीको संरक्षण बढाउन र खडेरी न्यूनीकरण गर्ने;
(ण) पानीको बहावलाई उपयोगी बनाउन सोलाई व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण गर्ने;
(त) जलाधार र अन्य सम्बन्धित स्रोतहरूको बुद्धिमतापूर्ण प्रयोग दिगो छ भन्ने सुनिश्चित गर्ने
(थ) जलस्रोत लगायत प्राकृतिक श्रोत र वातावरणको संरक्षण, ह्रास न्यूनीकरण वा पुनर्स्थापना गर्ने;
(द) जलाधार व्यवस्थापनको माध्यमबाट उर्वर माटोको भू-क्षय रोकथाम गर्ने;
(ध) जैविक विविधताको संरक्षण सुनिश्चितता गर्ने;
(न) जलवायु परिवर्तनको स्थानीय जोखिम न्यूनीकरण गर्ने;
(प) दिगो आर्थिक तथा सामाजिक विकासको प्रवर्द्धन गर्ने
(फ) जमिन जस्ता जलाधारलाई असर गर्ने प्राकृतिक स्रोतहरूको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।

६. कार्याधिकार: दफा ५ मा उल्लिखित उद्देश्यहरु प्राप्ति गर्नको लागि गाउँपालिका, व्यवस्थापन परिषद्, स्थानीय समुदाय तथा सरोकारवाला निकायहरुले आवश्यक कार्यहरु गर्न सक्नेछन् ।

७. दायित्व: (१) विशेष क्षेत्रको जलाधारलाई संरक्षण गर्नु गाउँपालिकाको प्रमुख जिम्मेवारी रहनेछ र गाउँपालिकाको जिम्मेवारीलाई पूरा गर्न व्यवस्थापन परिषदले सहयोगी तथा समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।

(२) विशेष क्षेत्रको जलाधारलाई संरक्षण गर्न आफै वा गाउँपालिका र व्यवस्थापन परिषदलाई योगदान गर्नु प्रत्येक नागरिकको कर्तव्य हुनेछ ।

अध्यक्ष

(३) जलाधरको संरक्षण गर्न देहाय बमोजिम क्रियाकलाप गर्नु गाउँपालिका, स्थानीय समिति लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुको व्यक्तिगत तथा संयुक्त कर्तव्य रहनेछ :

[illegible] पानीको बग्ने वेग (रन अफ भेलोसिटी) कम गर्न र माटोको पानी सोस्ने (इन्फिल्ट्रेसन) क्षमता तथा पारगम्यता (पर्मिएविलिटी) वृद्दि गर्न पानीको मुहान लगायत खाली जग्गामा कृषि गतिविधि वा वृक्षारोपण गर्ने,

[illegible] पानीको बग्ने वेग (रन अफ भेलोसिटी) कम गर्न ड्रेनेज लाइनमा घाँस तथा वनस्पतिहरु रोप्ने,

[illegible] कृषि खेती गर्दा कन्टुर फार्मिंग विधिबाट गर्ने,

[illegible] माटोको कडापनलाई निर्मूल गरी इन्फिल्ट्रेसन र पर्कोलेसन वृद्दि गर्न सामान्यतया ३ वर्षमा १ चोटी गहिरो गरी खनजोत गर्ने,

[illegible] वर्षातको पानीको गति उर्जा (काइनेटिक इनर्जी) तथा पानीको बग्ने वेग (रन अफ भेलोसिटी) कम गर्न तथा पोरोसिटी कायम गर्न मल्चिंग गर्ने,

[illegible] पिक रन ओफ रेटलाई व्यवस्थित गरेर रन अफ कोइफिसेन्टलाई अनुकुल बनाउने कार्य गर्ने,

[illegible] माटोको आद्रता बढाउने गतिविधि गर्ने,

[illegible] टाइम अफ कन्सन्ट्रेसन बढाउन पानी बग्ने कुलो, नाली आदिको भिरालोपन घटाउने,

[illegible] आहाल बनाउने, भिरालो जग्गाको वरपर हुने गरी खाडल बनाउने र मल्च ठाडो पारी राख्ने,

[illegible] भिरालो जमिनमा वारपार वनस्पति रोप्ने (कन्टुर भेजिटेटिभ वेरियर),

[illegible] बढी दूरी आवश्यक पर्ने वनस्पति संगसंगै निकट दूरी खपत गर्ने वनस्पति रोपेर स्ट्रिप क्रपिङ गर्ने,

[illegible] दिगो तथा प्रकृति मैत्री प्रांगारिक खेती गरेर माटोको पानी सोस्ने (इन्फिल्ट्रेसन) क्षमता सुधार गरी पानीलाई जमिनमुनी पठाउने,

[illegible] खेती गर्दा अफ सिजन टिल्लेज, किनारा वन्डिंग, कन्टुर वन्डिंग तथा कम्पार्टमेन्टल वन्डिंग गर्ने,

[illegible] उच्च वर्षात हुने स्थानमा डाइभर्सन गरा, कम वर्षात हुने ठाउँमा रिटेन्सन गरा, उच्च वर्षात हुने भिरालो जमिनमा भित्री भिरालो (इन्वार्ड स्लोपिङ्ग) सहितको र कम वर्षात हुने बाहिरी भिरालो (आउटवार्ड स्लोपिङ्ग) सहितको वेन्च गरा बनाउने,

[illegible] कृषि अवशेष लगायत अन्य जैविक सामग्रीहरुले जमिन ढाकेर सोयल अग्रिगेसन हुनमा सहयोग गर्ने,

[illegible] कम वर्षात हुने स्थानमा लामो खाडल (कन्टिन्युज ट्रेन्च) र कम वर्षात हुने स्थानमा छोटो खाडल (स्टेग्गर्ड ट्रेन्च) बनाउने,

[illegible] पानीको इन्फिल्ट्रेसन तथा पर्कोलेसन वृद्दि गरी भूमिगत पानीको रिचार्ज गर्ने र सोको तह बढाउने,

[illegible] माटोको अवस्था अनुसार खेती योग्य जमिनको पूर्ण रुपमा सदुपयोग गर्ने,

अध्यक्ष

[illegible] वर्षात तथा हुरीको कारण भू-क्षय रोकथाम गर्न, पानीको रन अफ गतिलाई कम गर्न र माटोको आद्रतालाई वृद्दि गर्न जमिनलाई पर्याप्त मात्रामा जैविक सामग्रीले ढाक्ने,

[illegible] पानीको इन्फिल्ट्रेसन, पर्कोलेसन र पानी धारण क्षमता वृद्दि गरी जहाँ वर्षात हुन्छ, त्यहीं अधिकतम पानीको संरक्षण गर्ने,

[illegible] अधिक वर्षात पानीलाई भू-क्षय नहुने गरी सुरक्षित साथ निकास गर्ने,

[illegible] सञ्चित पानीको प्रभावकारी तथा न्यायिक ढंगले प्रयोग गर्न,

[illegible] पानी बग्नको लागि कुलो जस्ता ड्रेनेज लाइन बनाउने,

[illegible] पानीको वेग कम गर्न भिरालो जमिनलाई सम्म गरा (लेवलिंग) बनाएर खेती गर्ने, कन्टुर ट्रेन्च बनाउने, माटो सम्याउने (लेवलिंग गर्ने), आली (बन्डिङ्ग) बनाई खेती गर्ने

[illegible] पानीको मुहानलाई आवश्यक निकासाका साथ घेरावारा गर्ने,

[illegible] जलाधार संरक्षण गर्ने सम्वन्धमा सामुदायिक छलफल, अन्तरक्रिया तथा मूर्त पहल गर्ने,

[illegible] जलाधार संरक्षण सम्वन्धी सामुदायिक जलधार संरक्षण समूह गठन गर्ने र त्यसमा क्रियाशील हुने,

[illegible] पानीको मुहान, खोलानाला, तालतलैयामा आदि फोहर नगर्ने, सधै सफा राख्ने,

[illegible] व्यवस्थापन परिषद, गाउँपालिका लगायतका निकायको जलाधार व्यवस्थापन र संरक्षण सम्वन्धी कार्यक्रममा रचनात्मक सहभागिता जनाउने,

[illegible] फोहर जथाभावी नाफ्याल्ने, फोहर फयाल्नको लागि आ-आफ्नो टोलमा डष्टविनको व्यवस्था गर्ने,

[illegible] नदी, कुवा, ताल आदि प्रत्येक जलश्रोतको पानी पिउन योग्य बनाउन योगदान गर्ने,

[illegible] गाई वस्तुलाई पानीको श्रोतमा प्रवेश नगराई छुट्टै आहालको व्यवस्था गर्ने,

[illegible] गई रहेको आकाशे पानी संकलन गरी जमिन मुनी पटाउन प्राकृतिक पोखरी [illegible],

[illegible] पानीको श्रोतलाई प्रदुषित हुनवाट रोक्न मानव मलमुत्र एवम् विषाक्त रसायनहरुलाई [illegible] विसर्जन गर्ने,

[illegible] सुक्न लागेका नदीनाला, खोला, सिमसारहरुको पुनरुत्थान गर्ने,

[illegible] रुख विरुवा लगाउने,

[illegible] पानी संकलन गरी पोखरी, खेतवारी वा वगैचामा प्रयोग गर्ने,

[illegible] वाहरुलाई हुर्कन मद्दत गर्ने,

[illegible] संरक्षण सम्वन्धी अन्य जैविक तथा प्राविधिक उपायहरु अवलम्वन गर्ने ।

परिच्छेद-४

निषेधित कार्य सम्बन्धी व्यवस्था

[illegible] गरिएका कार्यहरु: (१) विशेष क्षेत्रमा निम्न लिखित कार्यहरु गर्न, गराउन [illegible] पाइने छैन:

जलाधार संरक्षण गर्न बनाइएको कुनै पनि जैविक तथा भौतिक संरचनालाई हानी नोक्सानी गर्न,

घर, व्यवसायिक भवन जस्ता भौतिक संरचना खोलानाला, नदी, तालतलैया, सिमसार, धारा, खोल्सा लगायातका पानीको श्रोतको किनारासंग जोडेर निर्माण गर्न,

जथाभावी रुख कटान गर्न तथा वन विनास हुने गतिविधि गर्न,

नदीको प्राकृतिक घुमाउरोपनलाई कम्जोर वनाउने, भत्काउने लगायतका कार्य गर्न,

सिमसार क्षेत्रलाई अतिक्रमण वा हानी नोक्शानी हुने कार्य गर्न,

घर, सडक र वस्ती निर्माण गर्दा पानीको वहाव परिवर्तन हुने गरी निर्माण गर्न,

जलाधारलाई हानी नोक्शानी गर्ने पोइन्ट सोर्स पोलुसन तथा नन-पोइन्ट सोर्स पोलुसन माध्यम फोहोर जथाभावी गर्न तथा जलश्रोतमा मिसाउन,

जमिनको मलिलोपन तथा उर्वराशक्ति नाश गर्ने रशायानिक मलको प्रयोग गर्न,

पानी वितरण तथा उपभोग गर्दा वातावरणलाई अनुचित हानी नोक्शानी गर्न ,

प्लाष्टिकजन्य झोला लगायतका सामग्री प्रयोग गरी वातावरणमा जथाभावी फ्याल्न,

पूर्वाधारको विकास गर्दा कुनै पनि भौतिक संरचनाले जलाधारलाई नोक्शान गर्न,

खोला, खोल्सा, नदी आदिमा ठूला वाध वनाई प्राकृतिक बहावलाई रोक्न,

भिरालो पहाड, नदी, खोला, तालतलैयाको किनार लगायतका पानीको श्रोत नजिकमा रहेका रुखहरु काट्न,

पानीको श्रोत संगै फोहोर पानी निकास गर्न,

नदी, खोला नाला, खोल्सा, तालतलैयामा अनियन्त्रित र अव्यवस्थित तरिकाले गिटी, वालुवा तथा ढुङ्गाको उत्खनन गर्न,

उत्खनन गर्नै पर्ने भएमा कम्तिमा ३ पटक १५ दिन अघि सार्वजनिक सुनुवाईको सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी सार्वजनिक सुनुवाई गरेर जलाधार मैत्री भएमा मात्रै उत्खनन गर्ने र उत्खनन गर्दा जलाधारलाई हानी नोक्शानी हुने कुनै पनि अत्याधुनिक उपकरणप्रयोग गर्न पाइने।

भूमिगत जलश्रोतको अत्यधिक र अनियमित निकास गर्न,

दफा ७ को कर्तव्य वारम्वार उल्लङ्घन गर्न,

जलाधार क्षेत्रलाई क्षयीकरण हुने कुनै पनि किसिमको नकरात्मक गतिविधि गर्न ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि स्थानीय समुदायको ... सनातन परम्परागत कार्य गर्नलाई र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरुलाई वन क्षेत्र ... र संवर्द्धनका कार्यहरु सम्पादन गर्न यस दफाले वाधा गरेको मानिने छैन ।

(३) व्यवस्थापन परिषदले स्थानीय समुदाय, स्थानीय संघ संस्था तथा पर्यटकको लागि ... क्षेत्र संरक्षण, पुनर्स्थापना तथा प्रवर्द्धनको लागि विशेष क्षेत्र अन्तर्गत लागू हुने गरी ... आचार संहिता जारी गर्न सक्नेछ ।

(४) यस क्षेत्रमा गाउँपालिकाले जलाधारको संवेदनशिलतालाई मध्यनजर गर्दै आवश्यक ठानेमा जुनै पनि निश्चित भू-भागलाई कुनै पनि समयमा पर्यटक तथा आगन्तुकहरुको लागि निश्चित अवधि सम्म निषेधित क्षेत्र घोषणा गर्न सक्नेछ ।

९. स्थानीय बासिन्दालाई सुविधा दिने: दफा ८ मा जुनसुकै व्यवस्था भए पनि विशेष क्षेत्रका स्थानीय बासिन्दाको हकमा व्यवस्थापन परिषदको नीतिनियम तथा प्रचलित काननको अधिनमा रही गरिने कुनै पनि वातावरण मैत्री गतिविधिहरुमा संलग्न हुन व्यवस्थापन परिषदको छुट्टै स्वीकृति वा अनुमति लिनु पर्ने छैन ।

परिच्छेद-४

व्यवस्थापन परिषदको गठन तथा संचालन सम्बन्धी व्यवस्था

१०. विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन परिषदको गठन सम्वन्धमा:

(१) दफा ३ बमोजिम निर्धारण गरिएको विशेष क्षेत्रको समुचित व्यवस्थापन गरी जलाधारको प्रभावकारी रुपमा संरक्षण, पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्नको लागि एक छुट्टै समुदायमा आधारित जलाधार संरक्षित विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन परिषद गठन गरिने छ ।

(२) व्यवस्थापन परिषदले यस कार्यविधि अन्तरगत दर्ता हुन आफ्नो विधान सहित गाउँपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम व्यवस्थापन परिषद दर्ता गर्न निवेदन परेमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी व्यवस्थापन परिषद दर्ता गर्न मनासिव ठहरिएमा निवेदन परेको मितिले पैतिस दिन भित्र एक हजार रुपैयाँ दस्तुर लिई व्यवस्थापन परिषद दर्ता गरेर निवेदकलाई दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको दर्ता प्रमाणपत्र प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिना भित्र नविकरण शुल्क पाँच सय रुपैयाँ भुक्तान गरी नविकरण गर्नु पर्नेछ । सो अवधि भित्र नविकरण गर्न नसकेमा प्रति विलम्ब महिना एक सय रुपैयाँका दरले हर्जाना भुक्तान गरी नविकरण गर्न सकिनेछ ।

११. व्यवस्थापन परिषदको संरचना सम्वन्धमा:

(१) दफा १० को उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने व्यवस्थापन परिषदमा देहायका प्रतिनिधि तथा स्थानीय वासिन्दा सदस्य रहन सक्नेछन ।

(क) विशेष क्षेत्रका स्थानीय सामदायिक वन उपभोक्ता समहको अध्यक्ष पदेन सदस्य,

(ख) विशेष क्षेत्रका खानेपानी उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष पदेन सदस्य,

(ग) सामुदायिक जलाधार संरक्षण समूहको अध्यक्ष पदेन सदस्य, र

[illegible] विशेष क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने सम्वन्धित वडाको वडा अध्यक्षले तोकेको खण्ड (क), (ख) र [illegible] को संस्था अन्तर्गत कार्यसमितिमा वहाल नरहेका कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना योग्य स्थानीय वासिन्दा नियुक्त सदस्य ।

[illegible] [illegible] जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय कार्यालयको प्रतिनिधि यस व्यवस्थापन परिषदको प्रमुख सल्लाहकारको रुपमा रहनेछन तथा विशेष क्षेत्रको वडा अध्यक्ष सल्लाहकारको रुपमा हुनेछन ।

[illegible] नियुक्त व्यवस्थापन परिषद सदस्यको कार्यकाल तीन वर्षको हुनेछ र निजहरु पुनः एक पटकको लागि नियुक्त हुन सक्नेछन ।

[illegible] कुनै कारणले व्यवस्थापन परिषदको नियुक्त सदस्यको पदावधि समाप्त हुनु अगावै पद रिक्त रहन गएमा सोको एक हप्ता भित्र सम्वन्धित वडा अध्यक्षलाई लिखित सूचना दिई वडा अध्यक्षले उपदफा (१) को खण्ड (घ) मा उल्लिखित व्यवस्था तथा प्रक्रिया अपनाई बाँकी पदावधिको लागि सूचना पाएको एक महिना भित्र योग्य व्यक्ति नियुक्त गरी पदपुर्ति गर्नु पर्नेछ ।

तर, पदावधि समाप्त भई पद रिक्त हुन गई रहेको अवस्थामा भने पद रिक्त रहनु भन्दा एक महिना पहिले नै अग्रिम सूचना दिनु पर्नेछ र सम्बन्धित वडा अध्यक्षले उपदफा (१) को खण्ड (घ) मा उल्लिखित व्यवस्था तथा प्रक्रिया अपनाई यथाशिघ्र योग्य व्यक्ति नियुक्त गरी पदपूर्ति गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम गठित व्यवस्थापन परिषद सदस्यहरुले आफुहरु मध्येबाट साधारण सभा मार्फत अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सदस्य सचिव पदको लागि सामूहिक निर्वाचन गर्नेछन ।

(६) उपदफा (३) को पदावधिको अधिनमा रही अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सदस्य सचिवको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ र पदावधि समाप्त भए पछि निजहरु पुनः एक पटक निर्वाचित हुन सक्नेछन ।

तर, कुनै कारणले निर्वाचत पदाधिकारीको पदाव्रधि समाप्त हुनु अगावै पद रिक्त रहन गएमा बाँकी पदावधिको लागि उपदफा (५) बमोजिम रिक्त पदमा निर्वाचित गर्नु पर्नेछ ।

(७) अध्यक्ष वा उपाध्यक्षको अनुपस्थितिमा कार्यकारिणी समितिको ज्येष्ठ सदस्यले निमित्त अध्यक्षको जिम्मेवारी वहन गर्नेछन ।

(८) पदाधिकारीहरुको निर्वाचन सम्वन्धी अन्य कार्यविधि विधान तथा व्यवस्थापन परिषदले स्वीकृत गरेको निर्वाचन नियमावली बमोजिम हुनेछ ।

(९) निर्वाचित पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(१०) व्यवस्थापन परिषदलाई गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार समय-समयमा निर्देशन दिन सक्नेछ र सो निर्देशनको पालना गर्नु व्यवस्थापन परिषदको कर्तव्य हुनेछ ।

(११) व्यवस्थापन परिषद सम्वन्धी अन्य व्यवस्था विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

व्यवस्थापन परिषद स्वशाषित संस्था हुने: (१) व्यवस्थापन परिषद अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ ।

(२) व्यवस्थापन परिषदको कामकारवाहीको लागि आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) व्यवस्थापन परिषदले व्यक्तिले जस्तै चल, अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बिक्रि वितरण गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) व्यवस्थापन परिषदले आफ्नो नामबाट नालिस उजुर गर्न र व्यवस्थापन परिषद उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

व्यवस्थापन परिषदको कार्यालय: विशेष क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहज हुने गरी गाउँपालिका क्षेत्र भित्र पायक पर्ने स्थानमा व्यवस्थापन परिषदको कार्यालय राखिने छ ।

साधारण सभा सम्बन्धमा: (१) प्रत्येक आर्थिक वर्ष समापन भएको तीन महिना भित्र व्यवस्थापन परिषदको वार्षिक साधारण सभा बस्नेछ । आवश्यकता अनुसार विशेष साधारण सभा समेत बस्न सक्नेछ ।

(२) साधारण सभा हुने ठाउँ, मिति र छलफल गर्ने विषय कार्यकारिणी समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) विधानमा तोके बमोजिम व्यवस्थापन परिषदको सक्रिय सदस्यहरु मध्ये कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत उपस्थिति भएमा साधारण सभाको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको गणपूरक संख्या पुरा नभएको कारणले साधारण सभा हुन नसकी कम्तिमा सात दिनको सूचना दिई अर्को पटक सभा बोलाउदा कम्तिमा पच्चिस प्रतिशत सक्रिय सदस्यहरु उपस्थित भएमा सभा गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(५) साधारण सभाको अध्यक्षता व्यवस्थापन परिषदको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्ष र उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सदस्यहरुले आफू मध्येबाट छानेको सदस्यले सभाको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(६) साधारण सभाको निर्णय सकेसम्म सर्वसहमतिमा गरिने छ र यदी सर्वसहमति हुन नसकेमा सामान्य बहुमतबाट गरिनेछ । तर मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

(७) साधारण सभाको निर्णय अध्यक्षता गर्ने व्यक्ति र सचिवद्वारा प्रमाणित गर्नु पर्नेछ ।

(८) साधारण सभामा आवश्यकतानुसार कुनै विशेषज्ञ वा सम्बन्धित सरोकारवालालाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(९) साधारण सभा सम्बन्धी अन्य कार्यविधि व्यवस्थापन परिषद आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१२. व्यवस्थापन परिषदको काम कर्तब्य र अधिकार: व्यवस्थापन परिषदको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय निकायको जलाधार संरक्षण सम्बन्धी नीति पालना गर्न सहयोग र समन्वय गर्ने,

(ख) विशेष क्षेत्रको दिगो संरक्षणका लागि सहभागितामूलक रुपमा व्यवस्थापन परिषदको जलाधार संरक्षण सम्बन्धी गुरु योजना तर्जुमा गरी गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई कार्यान्वयन गर्ने,

(ग) विशेष क्षेत्र भित्र समुदाय तथा सरोकारवाला निकायहरुसंग आवश्यकता अनुसार समन्वय गरी जलाधार संरक्षण र पुनर्स्थापना, सामुदायिक विकास, पर्यापर्यटन, जैविक विविधता संरक्षण आदि विषयमा स्थानीय समुदाय र सरोकारवालाको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरु गर्ने,

(घ) विशेष क्षेत्रमा रहेका जलाधार, प्राकृतिक, धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका सम्पदाहरुको संरक्षणका लागि सहयोगी र समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने,

(ङ) जलाधार संरक्षण कार्यक्रम मार्फत विशेष क्षेत्रमा रहेका विपन्न र सिमान्तकृत समुदायको जीविकोपार्जन र समृद्धिका लागि आवश्यक पर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,

(च) चौमासिक आर्थिक विवरण सहितको कार्यप्रगति प्रतिवेदन गाउँपालिकामा पेश गर्ने,

(छ) जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, पुनर्स्थापना तथा प्रवर्द्धनको लागि स्थानीय, प्रादेशिक तथा संघीय सरकारसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने,

(ज) विशेष क्षेत्रको जलाधार संरक्षण, पुनर्स्थापना तथा प्रवर्द्धनको लागि अध्ययन, अनुसन्धान तथा जन चेतना मूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने, गराउने,

(झ) विशेष क्षेत्रको जलाधार संरक्षण, पुनर्स्थापना तथा प्रवर्द्धनका निम्ति कार्य गरी रहेका संघ संस्था बीचको पारस्परिक सहयोगमा अभिवृद्दी गर्ने, गराउने,

(ञ) वार्षिक कार्यप्रगतिको समिक्षा र आवश्यकता अनुसार आवधिक योजना अद्यावधिक गर्ने,

(ट) व्यवस्थापन परिषदको वार्षिक कार्यक्रम तथा प्रगति प्रतिवेदन र आयव्यय विवरण तथा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनका बारेमा वार्षिक रुपमा सरोकारवालाहरु बीच सार्वजनिक सुनुवाई गरी व्यवस्थापन परिषदको वार्षिक साधारण सभामा पारित गर्ने र उक्त प्रतिवेदनहरुको एक एकप्रति गाउँपालिका र भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयलाई समेत उपलब्ध गराउने,

(ठ) जलाधार सम्बन्धी नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय निकायले प्रदान गरेको निर्देशन पालना गर्ने गराउने,

(ड) प्रचलित कानूनको अधिनमा रही विशेष क्षेत्रको जलाधारको वृहत्तर हितको लागि आवश्यकता अनुसारका अन्य कार्यहरु गर्ने,

(ढ) विधानमा उल्लिखित कार्यहरु गर्ने ।

१६. **कार्यकारिणी समितिको गठन सम्बन्धमा:**

(१) व्यवस्थापन परिषदको निर्देशनमा रही दफा १५ बमोजिमको व्यवस्थापन परिषदको कार्य सञ्चालन गर्नको लागि व्यवस्थापन परिषद सदस्यहरु मध्येबाट देहायका सात सदस्यहरु सम्मिलित एक कार्यकारिणी समिति गठन गरिनेछ ।

(क) व्यवस्थापन परिषदको अध्यक्ष - अध्यक्ष

(ख) व्यवस्थापन परिषदको उपाध्यक्ष - उपाध्यक्ष

(ग) व्यवस्थापन परिषदको कोषाध्यक्ष - कोषाध्यक्ष

(घ) व्यवस्थापन परिषद सदस्यहरु मध्येबाट व्यवस्थापन परिषदको साधारण सभाबाट नियुक्त गरेको कम्तिमा १ जना महिला सहित कुल ३ जना - सदस्य

(ङ) व्यवस्थापन परिषदको सचिव - सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिम सदस्य नियुक्त गर्दा आदिवासी जनजाति, खस आर्य तथा दलित समुदायको समावेशी सहभागिता हुने सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ ।

(३) कार्यकारिणी समिति पदाधिकारी तथा सदस्यको कार्यकाल तीन वर्षको हुनेछ ।

(४) व्यवस्थापन परिषद तथा कार्यकारिणी समिति सम्बन्धी थप व्यवस्था विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

(५) कार्यकारिणी समितिको बैठक विधानमा तोके बमोजिम हुनेछ ।

१७. **कार्यकारिणी समितिको विघटन सम्बन्धमा:** (१) कार्यकारिणी समितिको विषयमा लिखित रुपमा देहायको अवस्था विद्यमान रहेको भनी उजुरी परेमा र छानविन गर्दा त्यस्तो उजुरी मनासिव देखिएमा कार्यपालिका बैठकले कार्यकारिणी समिति विघटन गर्न सक्नेछ:

(क) व्यवस्थापन योजना स्वीकृत नगराई वा स्वीकृत व्यवस्थापन योजना विपरित कुनै कार्य गरेमा,

(ख) कुनै कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्राप्त रकम तथा व्यवस्थापन परिषदको कोषको दुरुपयोग वा हिनामिना गरेको पाइएमा, वा

(ग) जलाधार क्षेत्रको हानी नोकशानी हुने कार्य गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवस्था देखिएमा कार्यकारिणी समितिको विघटन गर्नु अघि विघटन गर्नु पर्नाको कारण खोली पैंतीस दिनको म्याद दिई कार्यकारिणी समितिसँग स्पष्टीकरण माग गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्पष्टीकरण माग गरिएकोमा कार्यकारिणी समितिले निर्धारित अवधि भित्रै स्पष्टीकरण पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेश गरेको स्पष्टिकरण सन्तोषजनक भएमा कार्यपालिकाले कार्यकारिणी समितिलाई आफ्नो जिम्मेवारी निर्वाह गर्न वा आफ्नो कामकारवाहीमा सुधार गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ र असल नियतले काम गर्दा प्रचलित कानून र यस कार्यविधि विपरित कुनै कार्य भएमा वा कुनै त्रुटी भएमा उक्त कार्य सच्याउनका लागि आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम पेश गरेको स्पष्टिकरण सन्तोषजनक नभएमा गाउँपालिकाले उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा सम्वन्धित वडा अध्यक्ष र आरोप लगाइएको विषय उपर विज्ञता भएको दुई जना विषय विज्ञ सहितको एक छानविन समिति गठन गरी कार्यकारिणी समितिको काम कारवाहीको आवश्यक छानविन गराउन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम छानविन गर्दा उपदफा (१) को अवस्था विद्यमान रहेको र उपदफा (४) बमोजिम दिएको निर्देशनको पालना पनि नगरेको प्रतिवेदन प्राप्त भएमा कार्यपालिकाले कार्यकारिणी समिति विघटन गर्न सक्नेछ ।

(७) यस दफामा अन्यत्र जुन सुकै कुरा लेखिएको भए तापनि व्यवस्थापन परिषदका दुई तिहाई सदस्यले गैर सदस्य व्यक्तिहरुको तीन सदस्यीय छानविन समिति गठन गरी छानविन गरेर उपदफा (१) को अवस्था विद्यमान रहेमा कार्यकारिणी समिति विघटन गर्न सक्नेछ ।

(८) उपदफा (६) वा (७) बमोजिम समिति विघटन भएमा पुनः अर्को कार्यकारिणी समिति गठन हुनेछ र त्यसरी गठन हुने कार्यकारिणी समितिको पदावधि बाँकी अवधिको लागि मात्र कायम रहनेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम अर्को कार्यकारिणी समिति गठन नभएसम्मका लागि विघटन गरिएको कार्यकारिणी समितिले सम्पादन गर्दै आएको कामकारवाही गाउँपालिकाले मुनासिब व्यक्तिहरु समावेश गरी गठन गरेको तदर्थ समितिले गर्नु पर्नेछ ।

(१०) यस दफामा व्यवस्था गरिएको प्रक्रिया अपनाई उपदफा (१) को अवस्था विद्यमान रहेमा कार्यकारिणी समितिको कुनै सदस्यलाई बर्खास्त समेत गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-५
जलाधार व्यवस्थापन योजना सम्बन्धी व्यवस्था

१८. **जलाधार व्यवस्थापन योजना तर्जुमा र स्वीकृतिः** (१) व्यवस्थापन परिषदले विशेष क्षेत्र भित्रका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, वडा कार्यालय, नेपाल आदिवासी जनजाति महासंघको गाउँपरिषद, नागरिक समाज, भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय लगायत अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग आवश्यकता अनुसार समन्वय गरी विशेष क्षेत्र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक विवरण खुलाई जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी पन्च वर्षीय गुरु योजना तर्जुमा गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको गुरु योजना तर्जुमा गर्दा व्यवस्थापन परिषदको अध्यक्षले बैठक बोलाई व्यवस्थापन योजनाका विषयमा छलफल गराई राय सुझाव संकलन गरी सोको आधारमा व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्नु पर्नेछ र उक्त योजनामा लक्ष्य, उद्देश्य र वार्षिक रुपमा पाँच वर्षसम्म सञ्चालन गरिने कार्यक्रम र स्रोत समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) व्यवस्थापन परिषदले तर्जुमा गरेको पन्च वर्षीय गुरु योजना अवश्यकता अनुसार समय समयमा सरोकारवालाहरुसँग आवश्यकता अनुसार परामर्श गरी संशोधन गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (१) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन योजना तर्जुमा तथा संशोधनका लागि प्राविधिक सेवा आवश्यक परेमा व्यवस्थापन परिषदले सम्बन्धित निकाय र सम्बन्धित विषयका प्राविधिकको सेवा लिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) र (३) बमोजिमको व्यवस्थापन गुरु योजनालाई व्यवस्थापन परिषदको बैठकबाट पारित गरी स्वीकृतिका लागि अध्यक्षले गाउँपालिकाको वातावरण शाखा मार्फत कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम गाउँ कार्यपालिका समक्ष पेश हुन आएको व्यवस्थापन योजनालाई अध्ययन गर्दा कुनै विषय सुधार वा परिमार्जन गर्नु पर्ने भएमा व्यवस्थापन परिषदसँगको सहमतिमा आवश्यकता अनुसार सुधार वा परिमार्जन गरी गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत गर्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिमको पेश हुन आएको व्यवस्थापन योजना र तत्सम्बन्धी अन्य विषयमा प्राविधिक राय परामर्शको लागि गाउँ कार्यपालिकाले प्राविधिक उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ र त्यस्तो उपसमिति गठन नभएकोमा अवस्थामा वातावरण शाखाको राय परामर्श लिन सकिनेछ ।

(८) विशेष क्षेत्र व्यवस्थापन योजना सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-६
व्यवस्थापन परिषदको आर्थिक प्रबन्ध सम्बन्धी व्यवस्था

१२. व्यवस्थापन परिषदको कोष: (१) व्यवस्थापन परिषदको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र त्यस्तो कोषमा देहायका रकमहरु रहनेछन:

(क) स्थानीय, प्रादेशिक वा संघीय सरकार तथा सोको निकायाहरुबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) कुनै संघ संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त हुने रकम,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम,

(घ) विधानमा तोकिएको श्रोतबाट प्राप्त हुने रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जम्मा हुने रकम कुनै वाणिज्य बैंकमा खाता खोली राख्नु पर्नेछ र खाताको सञ्चालन व्यवस्थापन परिषदले तोकेको व्यक्ति र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ।

(३) व्यवस्थापन परिषदले आफूलाई प्राप्त भएको रकम व्यवस्थापन योजनाले निर्दिष्ट गरेको कार्यक्रममा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(४) व्यवस्थापन परिषदको तर्फबाट गर्नुपर्ने खर्च र अन्य प्रशासनिक खर्च परिषदको कोषबाट व्यहोरिनेछ । तर प्रशासनिक खर्च परिषदको कुल खर्चको २० प्रतिशतभन्दा बढी हुनेछैन ।

(५) व्यवस्थापन परिषदको कार्य सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था विधानमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. व्यवस्थापन परिषदको कोषको लेखा तथा लेखापरीक्षणः (१) संस्थाको आयव्ययको लेखा प्रचलित कानुन बमोजिम मान्यता प्राप्त निकायले तोके बमोजिमको ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले व्यवस्थापन परिषदको हिसावकिताव सम्बन्धी कागजात जुनसुकै वखत जाँच्न वा जाँच्न लगाउन सक्नेछ ।

(३) व्यवस्थापन परिषदको हिसाव किताबको लेखापरीक्षण प्रचलित कानुन बमोजिम मान्यता प्राप्त लेखापरीक्षकबाट गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-७
विविध

२१. प्रवर्द्धनः (१) यस विशेष क्षेत्रको प्रचार प्रसार तथा प्रवर्द्धन गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिका र व्यवस्थापन परिषदको हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जिम्मेवारी पुरा गर्न गाउँपालिका र व्यवस्थापन परिषदले छुट्टै एकाई बनाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरी तापनि कुनै पनि निकायले व्यवस्थापन परिषद तथा गाउँपालिका संग आवश्यकता अनुसार समन्वय गरी कुनै पनि सामाजिक सञ्जाल, वेभसाईट, ब्रोसर, साइनबोर्ड, पोस्टर जस्ता प्रचार प्रसारका सामाग्रीहरुको उत्पादन, पत्रपत्रिका, रेडियो, टेलिभिजन, महोत्सव, मेला, भ्रमण प्याकेजको निर्माण तथा प्रवर्द्धन जस्ता क्रियाकलापहरु गर्न सक्नेछ ।

२२. अधिकार प्रत्यायोजनः व्यवस्थापन परिषदले यस कार्यविधि बमोजिम आफुलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केहि वा सबै अधिकार आवश्यकता अनुसार कार्यकारिणी समिति, कुनै सदस्य, कर्मचारी वा अन्य कुनै योग्य व्यक्तिलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२३. थपघट, हेरफेर वा संसोधनः आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन परिषदसंग परामर्श गरी गाउँ कार्यपालिकाले यस कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर वा संशोधन गर्न सक्नेछ ।

२४. कार्यपालिकाको निर्देशन बमोजिम हुनेः यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका यस कार्यविधिको कार्यान्वयन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था कार्यपालिकाको निर्देशन बमोजिम हुनेछ ।

२५. दण्ड जरिवाना गर्न सक्नेः यो कार्यविधि कसैले उल्लङ्घन गरे वा यस कार्यविधिमा निषेध गरिएका अवान्छित कार्यहरु कसैले गरेमा प्रचलित कानुनले तोकेकोमा बाहेक गाउपालिकाले

त्यस्तो उल्लंघनको गाम्भीर्यता हेरी जनही अधिकतम पचास हजार रुपैया सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२६. बाझिएमा हुने: यो कार्यविधि वा यस कार्यविधिमा गरिएका व्यवस्थाहरु संघीय तथा प्रदेश कानूनमा गरिएका व्यवस्थाहरुसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म प्रचलित संघीय कानून र प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

अनुसूची १

(दफा १ को उपदफा (२) तथा दफा ३ सँग सम्बन्धित)

विशेष क्षेत्रको भौगालिक तथा प्रशासनिक क्षेत्र

पूर्वको सिमाना:

पाँचथर जिल्लाको तुम्बेवा गाउँपालिका, कुम्मायक गाउँपालिका र तेह्रथुम जिल्लाको म्याङलुङ नगरपालिकाको सिमाना।

पश्चिमको सिमाना:

धनकुटा जिल्लाको चौविसे जोरपाटी गाउँपालिकाको सिमाना।

उत्तरको सिमाना:

तेह्रथुम जिल्लाको लालीगुराँस नगरपालिकाको सिमाना।

दक्षिणको सिमाना:

धनकुटा जिल्लाको चौविसे गाउँपालिकाको सिमाना।